

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію

Чернілевської-Ісайко Олени Вікторівни

**«Вплив каністерапії на психологічні ресурси саморегуляції і стійкості
поліцейських під час повномасштабного вторгнення»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії у галузі знань
05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 053 Психологія**

Актуальність теми дисертаційного дослідження. В умовах сучасних соціогенних викликів каністерапія, як метод позитивного психосоціального і фізіореабілітаційного впливу на осіб, які цього потребують, через спеціально керованих і навчених собак, набуває все більшого поширення в Україні.

Під час повномасштабного вторгнення використання собак, як терапевтичних партнерів, має особливе значення у діяльності поліцейських, зокрема задля підвищення їх психологічних ресурсів саморегуляції і стійкості. В 2024 році впроваджено пілотний проєкт щодо залучення кінологів зі службовими собаками до психоемоційної підтримки поліцейських та членів їх сімей. Водночас ті, хто надає психоемоційну допомогу мають бути резильєнтними та сповненими ресурсами.

Констатовано, що в більшості досліджень вивчається емоційна підтримка в рамках людиноцентричної моделі. Дисертаційна робота О.В. Чернілевської-Ісайко виходить за межі цієї моделі та у векторі соціально-екологічного контексту розглядає людино-тваринну взаємодію як елемент соціальної підтримки, зважаючи на те, що соціальна підтримка за допомогою тварин – це загальний термін, який означає свідоме та цілеспрямоване залучення тварин до втручань, спрямованих на здоров'я й благополуччя людини. Такий терапевтичний вплив допомагає відновлюватися поліцейським-кінологам під час переживання хронічного стресу в умовах війни. Саме у зазначеному контексті дослідження О.В. Чернілевської-Ісайко вирізняється високим рівнем актуальності та цікавим підходом до вирішення наукової проблеми.

Дисертація є складовою частиною науково-дослідної теми кафедри загальної психології і психологічного консультування Одеського національного університету імені І. І. Мечникова «Психологічні ресурси особистості в умовах викликів сьогодення» (номер державної реєстрації 0123U102605).

Тема дисертаційного дослідження затверджена Вченою радою Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (наказ № 7 від 27.02.2024 р.).

Ступінь обґрунтованості наукових положень і висновків, сформульованих у дисертації. Дисертаційна робота О.В. Чернілевської-Ісайко відрізняється структурованістю, чіткістю і логічністю, як при визначенні актуальності теми, об'єкта, предмета, мети і завдань дослідження, його методологічної бази і методів, так і при викладенні змісту розділів дисертації та формулюванні висновків. Дослідження побудоване на достатній джерельній базі, що складає 183 найменування (з них 152 джерела іноземною мовою) та проведене на представницькій вибірці. У ньому взяло участь 172 досліджуваних, зокрема 85 поліцейських-кінологів.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаної літератури. Відповідно розділи дисертації є чітко структурованими, у них ґрунтовно й виважено подані результати теоретичного аналізу та емпіричного дослідження згідно із визначеними метою та завданнями.

Загальний аналіз змісту дисертації, її завершеності.

У першому розділі «Теоретичний аналіз впливу внутрішніх і зовнішніх ресурсів на психічне здоров'я людини» дисертанткою зауважено, що каністерапію віднесено до ресурсу емоційної підтримки, яка є формою соціальної підтримки. Слушно зазначено, що в Україні зростає популярність каністерапії у сфері психічної та фізичної реабілітації.

Поняття каністерапії у роботі подане в широкому сенсі, як метод позитивного психоемоційного впливу на основі людино-тваринної взаємодії, де собака використовується як терапевтичний партнер, який, поряд з ресурсами стійкості й саморегуляції, підтримує психічне здоров'я та благополуччя людини.

Авторка наголошує, що використання собак, як терапевтичних партнерів, набуває дедалі більшого поширення в Україні, а фахівці різних галузей звертають увагу на потенціал цього підходу в межах своєї професійної діяльності. Дослідницею показано переваги каністерапії, як ресурсу, спрямованого на збереження психічного здоров'я.

Розглянуто внутрішні (резильєнтність, часова перспектива, надія, оптимізм, почуття зв'язності, саморегуляція, цілепокладання та ін.) і зовнішні (соціальна підтримка) ресурси. Дисертанткою зазначено, і з цим слід погодитися, що ресурси мають системну структуру та перебувають у постійній динамічній взаємодії, що передбачає їхню взаємозалежність та інтегрованість.

У другому розділі «Методи та основні етапи дослідження впливу каністерапії на психологічні ресурси саморегуляції і стійкості поліцейських під час повномасштабного вторгнення» авторкою розглянуто особливості діяльності поліцейських-кінологів.

Визначено низку специфічних психологічних характеристик, що є невід'ємними для професійної діяльності працівників правоохоронної галузі. Дисертанткою підкреслено, що під час війни поліцейські, виконуючи професійні обов'язки, переживають хронічний стрес, який може погіршити здатність регулювати емоції, приймати своєчасні рішення тощо.

Дослідження здійснювалося в період з 2023 р. по 2025 р. й відповідало типовим етапам наукового дослідження: гіпотетико-дедуктивному і індуктивному. Приведено й обгрунтовано психодіагностичний інструментарій, що сприяє розв'язанню поставлених завдань дослідження.

Зокрема, у психодіагностичний інструментарій залучено шкалу взаємовідносин між власником собаки та собакою Монаша (MDORS), яка побудована на теорії взаємовідносин як баланс між витратами та вигодами, отриманими індивідом через ці взаємовідносини. MDORS містить оцінку як витрат, так і переваг взаємовідносин між власником і собакою. При цьому встановлено розбіжності між студентами й поліцейськими за субшкалою емоційної близькості між собакою та власником на користь студентів.

У третьому розділі «Емпіричне дослідження особливостей внутрішніх і зовнішніх ресурсів, що сприяють саморегуляції і стійкості в умовах людино-тваринної взаємодії» авторкою досліджено й порівняно особливості ресурсної сфери у поліцейських-кінологів та студентів, які сприяють їх стійкості. Дисертанткою показано, що ресурсом кінологів є налаштованість на проблемно-орієнтоване подолання стресу або уникнення. Вони найменше розраховують на соціальну підтримку й не використовують пасивну реакцію відволікання від стресогенного фактору. Показник ресурсу стійкості – резильєнтність поліцейських-кінологів відповідає середньому рівню, що може бути пов'язано зі стійкістю ресурсної сфери, динамічністю ресурсів, їх повільним виснаженням й відновлюванням.

Поліцейські орієнтовані на конструктивні рішення, відповідальність, активність, що кореспондує з ресурсом проблемно-орієнтованого копінгу. Як показало проведене дослідження, темпоральними ресурсами для поліцейських-кінологів є отримання й усвідомлення досвіду сьогодення, оптимістичний погляд в майбутнє.

Основним зовнішнім ресурсом виступає родина, а внутрішнім, екзистенційним – віра, ресурс гумору й лише у 11,8% поліцейських визначено ресурс людино-тваринної кооперації. Показано, що провідним захисним механізмом, що діє на рівні несвідомого є заперечення, що дозволяє уникнути тривоги та зберегти емоційну стабільність. Авторкою продемонстровано значну кількість розбіжностей у психологічних ресурсах і ресурсах емоційного впливу каністерапії між загальною групою кінологів-поліцейських й студентами.

Відповідність змісту дисертації встановленим вимогам. Обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків, сформульованих у дисертації, базується на глибокому теоретичному й емпіричному аналізі проблеми. Достовірність одержаних результатів забезпечена коректним застосуванням сучасного апарату статистичної обробки даних. Логічним завершенням дисертаційного дослідження є обґрунтовані висновки, які

відповідають поставленим завданням та становлять суттєвий внесок у розвиток теорії та практики психологічної науки.

Наукова новизна та практичне значення отриманих результатів. До основних вагомих здобутків, що визначають наукову новизну отриманих О.В. Чернілевською-Ісайко результатів, можна віднести такі переваги дисертації: переконливо продемонстровано вплив людино-тваринної взаємодії на психологічні ресурси саморегуляції і стійкості поліцейських-кінологів під час повномасштабного вторгнення; показано, що ресурси людино-тваринної взаємодії вбудовані в ресурсну систему, як ресурси емоційної підтримки; побудовано моделі ресурсів людино-тваринної взаємодії у кінологів і студентів; показано, що взаємодія з партнером-собакою є відновлювальною й терапевтичною, проте ресурс людино-тваринної взаємодії має маргінальний характер; у чоловіків-поліцейських гумор є важливим ресурсом; жінки-поліцейські є більш резильєнтними; екоцентричні уявлення краще розвинуті у 17-25-річних досліджуваних; розроблений комплекс реабілітаційних заходів щодо використання каністерапії з ветеранами й захисниками.

Повнота викладу в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації. Основні результати дослідження були опубліковані авторкою в 5 наукових працях, з яких 3 статті в наукових фахових виданнях, що входять до переліку, затвердженого МОН України, 2 статті – у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

Відсутність порушення академічної доброчесності. Аналіз змісту дисертації О.В. Чернілевської-Ісайко свідчить про відсутність порушень академічної доброчесності при викладенні результатів дисертаційного дослідження: усі положення дисертації, які використовує здобувачка для підтвердження авторської позиції, містять посилання на відповідні джерела.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. Загалом позитивно оцінюючи наукове та практичне значення здобутих авторкою результатів дослідження, вважаємо за доцільне висловити деякі зауваження й побажання до окремих положень дисертації.

1. У роботі дисертанткою використовується термін «екоцентричні уявлення», що пов'язані з екосвідомістю людини, проте в теоретичному аналізі цей феномен не розглядається. Бажано подати визначення поняття екоцентричних уявлень взагалі і надати особисте його трактування в контексті тематики дослідження.

2. Стосовно людино-тваринної взаємодії у роботі зазначено, що існують розбіжності за усвідомленням відновлюваної дії зазначеної взаємодії, регуляцією рівня стресу під час кооперації з твариною, екоцентричними уявленнями на користь студентів. Проте, не встановлено статистично значущої різниці в емоційній рівновазі в умовах людино-тваринної взаємодії і встановлено статистично значущу різницю в відчуттях від взаємодії з собаками на користь кінологів. При цьому бракує інтерпретації того, чому у студентів більш вираженим є усвідомленням відновлюваної дії людино-тваринної взаємодії.

3. У роботі досліджується прокрастинація, що віднесена до часових ресурсів. Таке віднесення потребує обґрунтування з боку дисертантки.

4. У тексті дисертації зустрічаються певні стилістичні неточності.

Указані зауваження й побажання мають виключно дискусійний характер та не знижують теоретичної і практичної цінності проведеного дослідження, яке є цілісним і самостійним, має безсумнівну наукову новизну, вагомі теоретичне та практичне значення.

Загальний висновок

Дисертаційна робота О.В. Чернілевської-Ісайко є зразком ретельного, змістовного і відмінно проведеного дослідження. Зроблені у роботі висновки мають вагому наукову та практичну значущість. Особливо важливо підкреслити самостійність дослідження, авторське формулювання теоретичних засад роботи, оригінальність підходів та винахідливість у розробці поставлених завдань.

Дисертаційна робота Чернілевської-Ісайко Олени Вікторівни «Вплив каністерапії на психологічні ресурси саморегуляції і стійкості поліцейських під

час повномасштабного вторгнення» є завершеною науковою працею. За актуальністю, науковою новизною, теоретичним і практичним значенням отриманих результатів, обґрунтованістю наукових висновків, їх достовірністю, якістю оформлення вона відповідає нормативним вимогам щодо дисертацій, зокрема, «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 року № 44 зі змінами внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022 року та №502 від 19.05.2023 року, а її авторка, Чернілевська-Ісайко Олена Вікторівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 053 Психологія.

Офіційний опонент:

доктор психологічних наук, доцент,
професор кафедри психології та
соціології Східноукраїнського національного
університету ім. В. Даля (м. Київ) МОН України



Вадим ЗАВАЦЬКИЙ

Підпис Вадима ЗАВАЦЬКОГО засвідчую

Начальник відділу кадрів Ольга КУРТОВА

